

Asia: VN/30977/2025

Hallituksen esitys valtionhallinnon henkilöstöturvallisuutta edistäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Vaikutusten arviointi on tehty riittävän kattavasti. Joihinkin vaikutuksiin olisi ollut hyvä paneutua enemmän.

2. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 6 c §:n muutoksesta ja perusteluista?

Muutos on hyvä, vaikkakin jo aika lailla käytössä tällä hetkellä. Lakimuutos selkeyttää asian tilaa ja korostaa sen tärkeyttä. Vaikka kyseessä ei ole kelpoisuusvaatimus, niin uusi sääntely rinnastaa turvallisuusselvityksen lähes kelpoisuusvaatimukseksi. Yleisten nimitysperusteiden tärkeys korostuu.

Tilastokeskus kannattaa muutosta.

3. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 7 §:n muutoksesta ja perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 19 a §:stä ja perusteluista?

Erittäin hyvä lisäys virkamieslakiin.

Viranomaisella olisi jatkossa mahdollisuus myös myöhemmin hakea henkilöturvallisuusselvitystä, vaikka asiasta ei olisi aikanaan ilmoitettu viranhakuilmoituksessa. Tämä muutos on tärkeä, koska maailmantilanne ja työnantajan turvallisuusintressit voivat muuttua ajan myötä ja työnantajalla pitää olla mahdollisuus myöhemminkin tehdä henkilöstölleen henkilöturvallisuusselvitys. Virantäyttö on voinut tapahtua vuosia aiemmin, kun maailmantilanne ja työnantajan tarpeet ovat olleet erilaiset.

Virkamieslain 6 c §:ään tehtävä lisäys kuitenkin jättää hieman epäselväksi, onhan varmasti jatkossa mahdollisuus teettää henkilöturvallisuusselvitys, vaikka sitä ei olisi viranhakuilmoituksessa mainittu. Tätä olisi hyvä vielä perusteluissa tarkentaa.

Uudistus toimii tukena mahdollisissa kurinpidollisissa toimissa, mutta jättää tulkinnanvaraisuutta ko. tilanteisiin. Esityksessä ei oteta suoranaisesti kantaa, mihin seuraamuksiin (paitsi virasta pidättäminen) työnantaja voisi ryhtyä, jos virkamiehelle tehdystä henkilöturvallisuusselvityksestä käy ilmi sellaisia seikkoja, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä 1 momentissa säädetyllä tavalla. Virkamieslakiin tai ainakin esityksen perusteluihin pitäisi avata tarkemmin työnantajan oikeutta irtisanoa virkamies em. tilanteissa. Tilanne voi aktualisoitua nimenomaan tilanteissa, joissa virantäyttövaiheessa henkilöturvallisuusselvitystä ei ole vaadittu eikä tehty, mutta ajan saatossa tilanne muuttuu ja työnantajalle syntyy tarve tehdä henkilöturvallisuusselvitys virkamiehelle, jolle sitä aiemmin ei ole tehty, ja selvityksestä ilmenee sellaisia asioita, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytykseen hoitaa tehtäväänsä.

5. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 40 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Hyvä ja selkeä lisäys, joka tukee 19 a §:ää.

Lopullisen ratkaisun tekeminen asiassa jää kuitenkin täysin viraston oman päätöksenteon ja harkinnan varaan. Esityksen perustelut eivät tältä osin anna työnantajalle hirveästi lisäarvoa. Teoriassa virantoimituksesta pidättäminen voi jatkua pitkäänkin eikä asiassa saada lopullista päätöstä. Se ei ole kenenkään näkökulmasta hyvä asia. Lisäksi sijaisjärjestelyt voivat hankaloitua, kun uutta henkilöä ei voida, etenkin tässä taloudellisessa tilanteessa eikä aina juridisestikaan palkata pysyvästi, vaikka tarve olisi.

Sinänsä virantoimituksesta pidättämisen mahdollisuuden olemassaolo varmasti vähentää tilanteita, joissa virkamies kieltäytyisi periaatteellisista syistä henkilöturvallisuusselvityksen tekemisestä.

6. Huomionne ehdotetusta turvallisuusselvityslain 50 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Erinomainen uudistus, sillä se helpottaa ja nopeuttaa työtä viraston sisällä, ja poistaa päällekkäistä työtä, kun jo olemassa olevaa henkilöturvallisuusselvitystä voidaan hyödyntää liittymällä siihen.

Teknisen yhteyden käyttöönottoon toivottavasti panostetaan ja se tapahtuu mahdollisimman nopeasti ja kustannustehokkaasti.

7. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

Esitetyt muutokset ja lisäykset valtion virkamieslakiin ja turvallisuusselvityslakiin selkeyttävät nykytilaa ja vahvistavat työnantajan oikeuksia. Eryityisesti se, että työnantajalle säädetään mahdollisuus hakea henkilöturvallisuusselvitystä myös palvelussuhteen aikana, on tarpeellinen uudistus. Tarpeellista olisi myös saada laintasoisia keinoja puuttua siihen, jos virkamies ei anna suostumusta henkilöturvallisuusselvityksen tekemiseen (pelkkä virasta pidättäminen ei ole riittävä) tai selvityksestä ilmenee asioita, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä.

Viimeistään virkamieslain uudistamisen yhteydessä tulisi säätää siitä, että virkamies voitaisiin myös irtisanoa henkilöön liittyvillä syillä, jos tehdystä selvityksestä ilmenee sellaisia seikkoja, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä virkamieslain 19 a §:n mukaisesti.

Valtion virkamieslaissa tulisi olla vastaavanlainen irtisanomista koskeva säännös kuin mitä työsopimuslain 7 luvun 2 §:n 1 momentissa ja laissa kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 35.1 §:n säädetään. Tällöin irtisanominen olisi mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa virkasuhteen aikana virkamiehelle tehtävästä henkilöturvallisuusselvityksestä käy ilmi asioita, joilla on vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa virkaansa.

Tilastokeskus puoltaa kaikilta osin lakimuutoksien hyväksymistä ja toivoo, että esitetyt havainnot huomioidaan viimeistään virkamieslain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Ovaska Maria
Tilastokeskus